

По-друге, ім'я Шимоди (Donald William Shimoda) теж є амбівалентним: поряд з європейськими іменами героя стоїть його японське прізвище, досить розповсюджене у Країні сонця, що сходить, бо утворене від топоніму – назви міста й порту неподалік від Токіо.

По-третє, зовнішність Дона теж поєднує риси представника і заходу, і сходу: *“He was not a large man. Hair to his shoulders, blacker than the rubber of the tire he leaned against. Eyes dark as hawk’s eyes, the kind I like in a friend, and in anyone else make me uncomfortable indeed. He could have been a karate master on his way to some violent demonstration”* [8, с. 4], – Шимода схожий і на Христа, і на східного сенсея.

По-четверте, життєва путь Дона відповідає хресному шляху Ісуса, але в романі підкреслюється циклічність такого шляху для кожного месії, притаманна східним релігіям (наприклад, віра в численних Будд, що змінюють один одного. Навіть структура твору, з одного боку, є лінійною і градаційною та нагадує сучасний варіант Біблії, а з іншого, її остання фраза *“THERE WAS A MASTER COME UNTO THE EARTH, BORN IN THE HOLY LAND OF INDIANA₂”* [8, с. 46] є також і першою: текст, записаний автором, стає кільцевим (твір закінчується комою) і мінливим, бо *“Everything in this book may be wrong”* [8, с. 43].

Таким чином, поетика твору сприяє розкриттю його проблематики про свободу вибору й волі, про право на щастя кожної людини. Бах не нав’язує у вигляді проповіді свої ідеї, а веде філософський діалог із читачем, котрий разом із автором-розповідачем, точка зору якого від першої особи робить опис подій у творі максимально наближеними до читацького сприйняття, проходить еволюцію становлення.

Написаний у період кризи західного світогляду й посилення розчарування у традиційній вірі, роман Баха “Ілюзії” пропонує читачеві вихід за межі вкорінених у свідомість стереотипів та розкриття духовного потенціалу. Автор залишається для нас не проповідником, а другом-співрозмовником, і досягти такого ефекту йому допомагає вдале застосування діалогічності у творі на різних рівнях поетики.

Література

1. Абрамкіна Н.В. С. Лангер та символічне літературознавство в США: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01. 04 / Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2004. – 16 с.
2. Бах Р. Ілюзії / Пер. з англ. В.Грузина. – Режим доступу: http://lib.irismedia.org/sait/lib_ru/lib.ru/rbach/illuzii_ua.txt.htm. – Заголовок з екрану.
3. Бахтин М.М. Естетика словесного творчства. – М.: Худож. лит., 1979. – 412 с.
4. Белый А. Символизм как миропонимание. – М.: Республика, 1994. – 528 с.
5. Бикуньчос В. Поетика философского романа. – Вильнюс, 1988. – 71 с.
6. Западное литературоведение XX века: Энциклопедия / Гл. науч. ред. Е.А.Цурганова – М.: Intrada, 2004. – 560 с.
7. Краснящих А.П. Ассоциация и символ (диалог в модернизме) // *Hermeneutics in Russia*. – 1998. – № 1. – Online at: <http://www.tversu.ru/Science/Hermeneutics/1998-1/1998-1-07.pdf>
8. Bach R. Illusions. – Online at: <http://lib.canmos.ru/getfile.php?file=472>.
9. http://en.wikipedia.org/wiki/New_Age.

Гузєєва В.В.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Тарасова Н.І.*

Засудження принципів державної влади у романі Дж.Свіфта “Мандри Гуллівера”

“Я пригадую, що, коли я був ще хлопчиком, одного разу гачок моєї вудки смикнула велика риба; я її майже вже витягнув на берег, як раптом вона зірвалася в воду. Розчарування мучить мене і по сей день, і я вірю, що то був прообраз усіх майбутніх моїх розчарувань” [цит. за: 6, с. 543]. Так про себе писав Свіфт у листі до свого друга герцога Болінброка. І справді, доля не балувала Свіфта, скоріш глузувала з нього. Не раз у житті йому випадала щаслива карта, але скористатися нею вдавалося дуже рідко. У житті Свіфта багато дивного, він часто заводив у глухий кут і сучасників, і нащадків, які до сих пір ламають собі голову над питанням: що ж за людина Дж.Свіфт?

Свіфт був великим сатириком, памфлетистом, політиком, який зазнав успіху і розчарувань. У 1851 році, за словами А.Ніколаєвської, наступник Свіфта У.Теккерей під час однієї з публічних лекцій про найвідоміших письменників XVIII століття сказав про нього: “Захоплює не тільки сама мета, скільки могутність, лють, несамовитість її поборника. У нього великий та приголомшливий

талант, чудово яскравий, осліплюючий та могутній, талант схоплювати, впізнавати, бачити, освітлювати неправду та спалювати її дотла...” [Цит. за: 5, с. 56]. Творчість Дж.Свіфта залишається цікавою і по сей день. Її вивчали та продовжують вивчати багато дослідників не тільки зарубіжних, але й українських та російських (О.Штейн, С.Гречанюк, М.Ю.Левідов та багато інших).

Дійсно, Дж.Свіфт був справжнім майстром не тільки зображення дійсності, а й пророком, адже він дивився далеко в майбутнє. Тому, незважаючи на те, що роман “Мандрі Гуллівера” був написаний у XVIII столітті, сучасний читач може побачити в ньому велику кількість проблем актуальних і сьогодні: проблема війни і миру, аморальності політиків, влади і суспільства, занепаду моральних якостей особистості тощо. Та, на нашу думку, головним питанням роману є проблема влади та суспільства, а саме жорстокість та антигуманність монархічної влади по відношенню до народу. Тому метою цієї роботи є дослідження аморальності принципів державного управління в романі Дж.Свіфта “Мандрі Гуллівера”.

Свіфт, характеризуючи добре відомий йому механізм влади, пише про те, що аморальність – її норма. Описуючи Ліліпутію, автор дає широку характеристику Англії того часу, з її жалюгідними принципами влади. Ліліпути-міністри так само, як і міністри в Англії, прагнуть влади всіма можливими способами, хоча вони дуже далекі від політики. Для них це лише гра, єдиний спосіб здобути визнання при дворі та догодити королю. Як, наприклад, можна зробити кар’єру при дворі Ліліпутії? Треба з дитинства тренуватися в тому, щоб танцювати на канаті: “Исполняют упражнения на канате могут только те лица, которые состоят в кандидатах на высокие должности и ищут благоволения двора. Они с молодых лет обучаются этому искусству и не всегда отличаются благородным происхождением или широким образованием” [6, с. 42]. Свіфт дає зрозуміти, що міністр не виявляє ніяких бажань, крім шаленої жадоби багатства, влади й почестей, він використовує слова з різною метою, але тільки не для висловлення своїх думок. Міністр ніколи не каже правди, він майстерно маніпулює словами. Автор заперечує політичний устрій, у якому вся влада належить одній людині. Дослідники Б.Шалагінов, О.Штейн зійшлися на тому, що в кінці “Мандрів Гуллівера” Свіфт остаточно розчарувався у монархічному способі управління і відмовився від давніх ілюзій.

Свіфт безпосередньо пов’язує всі події, які відбуваються в країні та суспільстві, з діяльністю влади. Навіть наука не залишається поза увагою політиків. Політика – ось головний, свідомо відчужений об’єкт для сатиричних досліджень Свіфта. Власний досвід, примножений історичними прикладами інших країн, дедалі сильніше переконував письменника в тому, що політика пов’язана з брудом. Королям та їх урядам не потрібна істина. Антинародна держава перебуває у стані постійної війни з власним народом і використовує у цій війні всі матеріальні та інтелектуальні засоби, зокрема й науку.

У свіфтівській Академії Прожекторів – 500 кімнат, 500 лабораторій, де вирує псевдонаукова діяльність. Один із вчених, наприклад, прагне здобути сонячне проміння з огірків: “Восемь лет он разрабатывал проект извлечения из огурцов солнечных лучей. Эти лучи он намеревался собирать в герметически закупоренные склянки, чтобы в случае холодного или дождливого лета обогревать ими воздух” [6, с.191]. Гуллівер також познайомився з ученим, який прагнув перетворити лід на порох: “Там же я увидел другого ученого, пытавшегося превратить лед в порох путем пережигания его на сильном огне. Он же показал мне написанное им исследование о ковкости пламени, которое он собирался опубликовать” [6, с.192]. Інший вчений був сліпим з народження. Він учив сліпих учнів змішувати фарби, при цьому орієнтуючись на органи нюху: “Там был слепорожденный. Несколько слепых учеников занимались... смешиванием красок для живописцев. Профессор учил их распознавать цвета при помощи обоняния и осязания” [6, с. 194]. Свіфт наголошує, що вчений постійно робив помилки, але, незважаючи на це, користувався великою повагою серед своїх однодумців. Очевидно, що Свіфт осміює цих прожекторів, вказує на безглуздість їх діянь. Як зазначає С.Гречанюк, “у всьому цьому багато смішного, але Свіфт бачив і трагічне – люди, обділені розумом і талантом, шляхом протекцій чи високорідності очолюють науку, марнують державні гроші на нездійсненні проекти і шахрайські задуми” [2, с. 156]. З цим не можна не погодитися. Адже трагізм полягає і в тому, що така псевдонаука робить народ глупим, сприяє нагнітання атмосфери тотального шарлатанства і невігластва. Усе це – на користь панівній верхівці і державній машині.

Свіфт не просто любив окрему людину – вона була для нього мірою мір. Його песимізм не був безпідставним. Свіфт бачив, що наука в руках держави стає зброєю проти особи, ще страшнішою зброєю проти природи вона, як він збагнув, може стати в майбутньому. І тоді в “Мандрах Гуллівера” з’явилися вчені, які цілком перебувають на службі в антинародній державі. Перебувають, власне,

всі: і прожектери, які прагнуть ошчасливити людство (хоча поки що власна країна, чекаючи майбутніх благ, стала запущеною, будинки в руїнах, а людям бракує одягу та харчів), і відверті шарлатани, і ті вчені, які зробили летючий острів Лапути ефективним засобом для придушення народних повстань. Звичайні люди нічого не можуть зробити з цим, усі їх спроби протистояти владі закінчуються поразкою. Яскравим прикладом цього є летючий острів Лапути. Це сатиричний образ, в якому зображено протистояння влади та народу. В чому ж полягає це протистояння? Політичний устрій Лапути нагадує авторитарну бюрократичну державу з поліційними порядками. Цей острів, яким керують за допомогою магнітів, вільно пересувається над країною, тож усі підлеглі перебувають під наглядом уряду. Якщо люди відмовляються платити податки, то за це їх жорстоко карають. Найбільш м'яким способом покарання непокірних є позбавлення людей сонця або дощу: *“Король приказывает остановить остров над таким городом и прилегающими к нему землями – этим он лишает непокорных благодетельного действия солнца и дождя, и в их стране начинается голод и болезни”* [6, с. 181].

Якщо ж король вважає, що люди вчинили тяжкий злочин, то він наказує скинути каміння на місто, а іноді й опустити острів на місто. Народ незадоволений владою, він бунтує. У місті Ліндаліно люди захопили губернатора, на верхівці вежі встановили магніт, заготовили паливо з метою пошкодити алмаз. Коли король застосував майже всі міри покарань, він вирішив опустити острів на Ліндаліно, але злякався, бо спрацював магніт і острів міг би не піднятися. Тоді б на короля чекала смерть: *“Один из министров уверял меня, что если бы остров опустился над городом так низко, что не мог бы больше подняться, то горожане навсегда лишили бы его возможности передвигаться, убили бы короля и всех его сторонников и совершенно изменили бы образ правления”* [6, с.184]. Головною метою державного уряду було залякати, придушити, дати зрозуміти людям, що тільки державна машина здатна врятувати своїх громадян і тільки за умови збереження існуючого соціально-економічного ладу.

Свіфт також малює образ підступного володаря Лаггнега, піддані якого змушені буквально лизати підлогу біля підніжжя трону: *“Таков стиль здешнего двора, и я убедился на опыте, что это не иносказание. В самом деле, когда через два дня по моем прибытии я получил аудиенцию, то мне сказали ползти на брюхе и лизать пол по дороге к трону”* [6, с. 192]. Також герой розповідає про королівство Лангден, де велика частина населення складається з розвідників, свідків, донощиків, позивачів, очевидців, присяжних, разом з їхніми численними помічниками, що перебувають на утриманні у міністрів та депутатів. Змови в цьому королівстві зазвичай є махінацією людей, які бажають зміцнити свою репутацію тонких політиків: *“Заговоры в этом королевстве обыкновенно являются делом рук тех, кто хочет выдвинуться в качестве тонкого политика, вдохнуть новые силы в одряхлевшие органы власти, задушить или отвлечь общественное недовольство, наполнить свои сундуки конфискованным имуществом, укрепить или подорвать доверие к силам государства, смотря по тому, что им выгоднее”* [6, с. 202]. Цей приклад підкреслює жорстокість та егоїстичність уряду, бажання задовольнити свої потреби, а не народу.

Отже, аморальність та жорстокість принципів державної влади – одна з головних проблем роману “Мандри Гулливера”. Свіфт, будучи поборником свободи, виступає проти монархічного устрою, адже він бачить всі його недоліки. Саме тому в романі “Мандри Гулливера” автор намагається показати реальне життя суспільства XVIII століття та засудити принципи монархічного устрою, махінації політиків, їх ганебне плазування перед монархом, зобразити жахливе становище простого народу.

Література

1. Абабіна Н.В. Подорож до Ліліпутії // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – №6. – С.41-43.
2. Гречанюк С. Прозріння Джонатана Свіфта // Всесвіт. – 1987. – № 3. – С. 149-157.
3. Левидов М.Ю. Путешествия в некоторые отдаленные страны. – М., 1986. – 286 с.
4. Нерсесова М.А. Дж. Свифт. – М., 1967. – 115с.
5. Николаевская А. Освещать ложь и сжигать ее дотла // Наука и религия. – 1984. – №10. – С. 56.
6. Свифт Дж. Путешествия Лемюэля Гулливера / Пер. с англ. / Примеч. А.Аникста. – М., 1998. – 560 с.
7. Сюдюков І. Із життя ліліпутів Дж. Свіфта // Зарубіжна література. – 2003. – № 46. – С. 22-23.
8. Шалагінов Б. Кому відпиляти потилицю? // Зарубіжна література. – 1999. – № 21. – С. 1-8.
9. Штейн А. На вершинах мировой литературы. – М., 1977. – 225с.